Les 81 – Antwoorden

Opdracht 1: Vervoeg het werkwoord יָדַע {yáda} [pa'al] Weten, kennis hebben.

Persoon	*Tegenwoordige tijd*		*Verleden tijd*		*Toekomende tijd*		*Persoon*
Ik (m)	יוֹדֵעַ	yode'a	יָדַעְתִּי	yádati	אֵדַע	eda	אֲנִי
Ik (v)	יוֹדַעַת	yoda'at	יָדַעְתִּי	yádati	אֵדַע	eda	אֲנִי
Jij (m)	יוֹדֵעַ	yode'a	יָדַעְתָּ	yádatá	תֵּדַע	teda	אַתָּה
Jij (v)	יוֹדַעַת	yoda'at	יָדַעְתְּ	yádat	תֵּדְעִי	ted^{e}'i	אַתְּ
Hij	יוֹדֵעַ	yode'a	יָדַע	yáda	יֵדַע	yeda	הוּא
Zij	יוֹדַעַת	yoda'at	יָדְעָה	yád'áh	תֵּדַע	teda	הִיא
Wij (m)	יוֹדְעִים	yod'im	יָדַעְנוּ	yádanoe	נֵדַע	neda	אֲנַחְנוּ
Wij (v)	יוֹדְעוֹת	yod'ot	יָדַעְנוּ	yádanoe	נֵדַע	neda	אֲנַחְנוּ
Jullie (m)	יוֹדְעִים	yod'im	יְדַעְתֶּם	y^{e}datèm	תֵּדְעוּ	ted'oe	אַתֶּם
Jullie (v)	יוֹדְעוֹת	yod'ot	יְדַעְתֶּן	y^{e}datèn	תֵּדְעוּ	ted'oe	אַתֶּן
Zij (m)	יוֹדְעִים	yod'im	יָדְעוּ	yád'oe	יֵדְעוּ	yed'oe	הֵם
Zij (v)	יוֹדְעוֹת	yod'ot	יָדְעוּ	yád'oe	יֵדְעוּ	yed'oe	הֵן

Gebiedende wijs: m: דַּע da,v: דְּעִי d^{e}'i, meervoud: דְּעוּ d^{e}'oe. Infinitief: לָדַעַת láda'at.

Opdracht 2: Geef de uitspraak en de vertaling.

שְׁמַע, יִשְׂרָאֵל: יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, יְהוָה אֶחָד. sj^{e}ma yisrá'el YHWH èlohenoe, YHWH èchád

Hoor Israël, [de] HEER [is] onze God, de HEER [is] één.

בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד bároech sjem k^{e}vod malchoeto l^{e}'olám wa'èd

Gezegend [zij de] naam van zijn glorieus koninkrijk [of: koninklijke majesteit] voor eeuwig en eeuwig

Welk woord vormen de twee groter gedrukte letters? עד = עֵד ed Getuige

Opdracht 3: Bekijk, beluister en vertaal het stapellied Echad mi yodea.

אֶחָד מִי יוֹדֵעַ. אֶחָד אֲנִי יוֹדֵעַ. אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ	1
èchad mi yode'a, èchad ^{a}ni yode'a, èchad ^{e}lohenoe sjèbasjámayim oeva'árètz	
Een wie weet, een ik weet, een [is] onze God die [is] in de hemelen en op aarde	
שְׁנַיִם מִי יוֹדֵעַ. שְׁנַיִם אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁנֵי לֻחוֹת הַבְּרִית	2
sj^{e}nayim mi yode'a, sj^{e}nayim ^{a}ni yode'a, sj^{e}ne loechot hab^{e}rit	
Twee wie weet, twee ik weet, twee tafels [van] het Verbond	
שְׁלֹשָׁה מִי יוֹדֵעַ. שְׁלֹשָׁה אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁלֹשָׁה אָבוֹת sj^{e}losjáh mi yode'a, sj^{e}losjáh ^{a}ni yode'a, sj^{e}losjáh ávot	3
Drie wie weet, drie ik weet, drie [aarts]vaders (patriarchen)	
אַרְבַּע מִי יוֹדֵעַ. אַרְבַּע אֲנִי יוֹדֵעַ. אַרְבַּע אִמָּהוֹת arba mi yode'a, arba ^{a}ni yode'a, arba imá'hot	4
Vier wie weet, vier ik weet, vier [aarts]moeders (matriarchen)	
חֲמִשָּׁה מִי יוֹדֵעַ. חֲמִשָּׁה אֲנִי יוֹדֵעַ. חֲמִשָּׁה חֻמְשֵׁי תוֹרָה ch^{a}misjáh mi yode'a, ch^{a}misjáh ^{a}ni yode'a, ch^{a}misjáh choemsje toráh	5
Vijf wie weet, vijf ik weet, vijf boeken van [de] Torah	
שִׁשָּׁה מִי יוֹדֵעַ. שִׁשָּׁה אֲנִי יוֹדֵעַ. שִׁשָּׁה סִדְרֵי מִשְׁנָה sjisjáh mi yode'a, sjisjáh ^{a}ni yode'a, sjisjáh sidre misjnáh	6
Zes wie weet, zes ik weet, zes ordes der misjna	
שִׁבְעָה מִי יוֹדֵעַ. שִׁבְעָה אֲנִי יוֹדֵעַ. שִׁבְעָה יְמֵי שַׁבַּתָּא sjiváh mi yode'a, sjiváh ^{a}ni yode'a, sjiva y^{e}de sjabatá	7
Zeven wie weet, zeven ik weet, zeven dagen [tot] sjabbat	
שְׁמוֹנָה מִי יוֹדֵעַ. שְׁמוֹנָה אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁמוֹנָה יְמֵי מִילָה	8
sjmonáh mi yode'a, sjmonáh ^{a}ni yode'a, sjmonáh yeme miláh	
Acht wie weet, acht ik weet, acht dagen [tot] besnijdenis	
תִּשְׁעָה מִי יוֹדֵעַ. תִּשְׁעָה אֲנִי יוֹדֵעַ. תִּשְׁעָה יַרְחֵי לֵידָה tisjáh mi yode'a, tisjáh ^{a}ni yode'a, tisjáh yarche ledáh	9
Negen wie weet, negen ik weet, negen maanden [tot de] geboorte	
עֲשָׂרָה מִי יוֹדֵעַ. עֲשָׂרָה אֲנִי יוֹדֵעַ. עֲשָׂרָה דִּבְּרַיָּא asáráh mi yodea, asáráh ^{a}ni yodea, asáráh dibrayá	10
Tien wie weet, tien ik weet, tien geboden [woorden]	
אַחַד עָשָׂר מִי יוֹדֵעַ. אַחַד עָשָׂר אֲנִי יוֹדֵעַ. עַחַד עָשָׂר כּוֹכְבַיָּא achad ásár mi yode'a, achad ásár ^{a}ni yode'a, achad ásár kochvayá	11
Elf wie weet, elf ik weet, elf sterren [in Jozef's droom]	
שְׁנֵים עָשָׂר מִי יוֹדֵעַ. שְׁנֵים עָשָׂר אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁנֵים עָשָׂר שִׁבְטַיָּא sj'nem ásár mi yode'a, sj'nem ásár ^{a}ni yode'a, sj'nem ásár sjivtayá	12
Twaalf wie weet, twaalf ik weet, twaalf stammen [van Israël]	
שְׁלוֹשָׁה עָשָׂר מִי יוֹדֵעַ. שְׁלוֹשָׁה עָשָׂר אֲנִי יוֹדֵעַ. שְׁלוֹשָׁה עָשָׂר מִדַּיָּא sjlosjáh ásár mi yode'a, sjlocha ásár ^{a}ni yode'a, sjlosjáh ásár middayá	13
Dertien wie weet, dertien ik weet, dertien eigenschappen [van God]	

De a-klank aan het einde van enkele verzen komt van een Aramese meervoudsvorm.

Les 82 – Groot, groter, grootst

Het Hebreeuwse bijvoeglijk naamwoord kent niet, zoals in het Nederlands, achtervoegsels voor de trappen van vergelijking. Voordat we zien hoe het Hebreeuws dit oplost, leren we een aantal woorden die in de voorbeelden en opdrachten voorkomen.

Woordenschat

אֲרִי, אַרְיֵה	[a]ri, aryeh (m)	Leeuw
אָסַף	ásaf [pa'al}	Verzamelen; plukken (van groente)
אָסִיף	ásif (m)	Inzameling, fruitoogst
אֹסֶף, אוֹסֶף	osèf (m)	Verzameling, collectie
אֲסֵפָה	[a]seféh (v)	Vergadering
אַסְפָן	asfán (m)	Verzamelaar
גָּבֹהַּ, גָּבוֹהַּ	gávoha (bn)	Hoog, trots (De stip in de ה betekent: uitspreken, géén leesmoeder)
דְּבַשׁ	d[e]vasj (m)	Honing (Figuurlijk: het goede)
כְּמוֹ	k[e]mo (bw)	Gelijk aan, zoals, als, ongeveer
מָאוֹר	má'or (m!)	Licht מְאוֹרוֹת m[e]'orot
מָתוֹק	mátoq (bn)	Zoet, lieflijk
עֶבֶד	èvèd (m)	Slaaf, bediende, knecht. עֲבָדִים [a]vádim
עַז	az (bn)	Sterk
צַדִּיק	tsaddiq (bn)	Rechtvaardige; chassidische rabbi
קֹדֶשׁ, קוֹדֶשׁ	qodèsj (m)	Heiligheid, heiligdom, heilige plaats. Afgeleid van קָדַשׁ, zie les 49.
קָטָן, קָטֹן	qátán, qáton	Klein; jong

Voor de **Stellende trap** wordt een vorm van het lettervoorzetsel כְּ gebruikt, dat de betekenis heeft: gelijk aan, zoals, als, ongeveer. Dit bijwoord kan persoonsuitgangen krijgen, zie les 62.

גָּדוֹל כְּמוֹ	gádol k[e]mo	Even groot als

Voor een **Vergrotende trap (comparatief)** wordt het voorzetsel מִן {min} danwel het voorvoegsel מ, 'van' gebruikt, (zie les 18), zowel bij bijvoeglijke naamwoorden als bij werkwoorden. Het heeft dan de betekenis 'in vergelijking met'.

עַז מֵאֲרִי	az me'[a]ri	Sterker dan een leeuw
גָּדוֹל מִן־דָּוִד [מִדָּוִד]	gadol min dáwid [midáwid]	Groter dan David
טוֹב מֵאַבְרָהָם	tov me'avráhám	Beter dan Abraham
צַדִּיק אַתָּה מִמֶּנִּי	tsaddiq attáh mimmènni	Jij bent rechtvaardiger dan ik

NB. 'Dan ik' heeft in het Hebreeuws de onherkenbare vorm מִמֶּנִּי *{mimmènni}; zie les 62*.

Ook uitdrukkingen zoals te veel, te weinig, te groot enz worden op deze manier gevormd.

• Het moderne Hebreeuws gebruikt het woord יוֹתֵר {yoter} Meer.

גָּדוֹל יוֹתֵר	gádol yoter	meer groot (dan) = groter

Voor de **Overtreffende trap (superlatief)** wordt het lidwoord gebruikt:

הַמָּאוֹר הַגָּדוֹל	hammá'or haggádol	Het grootste [grote] licht (Genesis 1:16).
בְּנוֹ הַקָּטָן	b[e]no haqqátan	Zijn jongste (kleinste) zoon (Genesis 9:24).

• Soms wordt de *status constructus* toegepast:

קְטֹן בָּנָיו	q[e]ton bánáw	Klein uit-zijn-zonen, de jongste van zijn zonen. (2 Kronieken 21:17; Zoon בֵּן, meerv בָּנִים, constr בְּנֵי, bezitsuitgang ו).

• Soms wordt een bezits-achtervoegsel toegepast:

טוֹבָם	továm	Goed-van-hen, de beste van hen.

• In les 34 leerden we de term 'Lied der liederen', het Hooglied, שִׁיר הַשִּׁירִים sjir hasjirim, dat is de constructvorm van een woord in het enkelvoud gevolgd door de gewone meervoudsvorm:

עֶבֶד עֲבָדִים	èvèd avádim	'Slaaf der slaven', ergste slaaf, geringste knecht.

• Het moderne Hebreeuws gebruikt het woord בְּיוֹתֵר {b[e]yoter} Meest.

גָּדוֹל בְּיוֹתֵר	gádol beyoter	Meest groot = groter

• Ook het woord הֲכִי {h[a]chi} wordt gebruikt om een overtreffende trap aan te geven. (Het is

tevens een vraagwoord met de betekenis Inderdaad?). הֲכִי טוב {h[a]chi tov} De/het beste.

Dan kent het Hebreeuws nog een term voor **supergroot**: עִיר-גְּדוֹלָה לֵאלֹהִים ir g[e]doláh lelohim, een Godsgrote stad (Jona 3:3), 'zo groot dat de omvang ons voorstellingsvermogen te boven gaat, allen God weet de exacte maat'. Denk aan de uitdrukking 'Dat is Godsonmogelijk'.

Opdracht 1: Vervoeg het werkwoord אָסַף {ásaf} [pa'al] Verzamelen, plukken *(to gather)*. Controleer jezelf op de website www.hebrew-verbs.co.il

Persoon	*Tegenwoordige tijd*		*Verleden tijd*		*Toekomende tijd*		*Persoon*
Ik (m)	.....	.....	.....	.....	.....	.....	אֲנִי
Ik (v)	אוֹסֶפֶת	osèfèt	אָסַפְתִּי	ásafti	אֶאֱסוֹף	è'èsof	אֲנִי
Jij (m)	.....	.....	.....	.....	.....	.....	אַתָּה
Jij (v)	.....	.....	.....	.....	.....	.....	אַתְּ
Hij	.....	.....	.....	.....	.....	.....	הוּא
Zij	.....	.....	.....	.....	.....	.....	הִיא
Wij (m)	.....	.....	.....	.....	.....	.....	אֲנַחְנוּ
Wij (v)	.....	.....	.....	.....	.....	.....	אֲנַחְנוּ
Jullie (m)	.....	.....	.....	.....	.....	.....	אַתֶּם
Jullie (v)	.....	.....	.....	.....	.....	.....	אַתֶּן
Zij (m)	.....	.....	.....	.....	.....	.....	הֵם
Zij (v)	.....	.....	.....	.....	.....	.....	הֵן

Geb. wijs: m: ....., v: ....., mv: ....., infinitief: לֶאֱסוֹף lè'èsof

Opdracht 2: Geef de uitspraak en vertaal:

הַמָּאוֹר הַקָּטֹן .....

מַה־מָּתוֹק מִדְּבַשׁ וּמֶה עַז מֵאֲרִי .....

.....

גָּבֹהַּ מִכָּל־הָעָם .....

מִגְּדוֹלָם וְעַד־קְטַנָּם .....

קְדֹשִׁים קָדָשׁ .....

אֲחִיכֶם הַקָּטֹן .....

Zijn verzameling is mooier .....

.....

Zij verzamelt de mooiste appels .....

.....

Ik ga de beste appels plukken .....

.....

Bronnen: *Leerboek der Hebreeuwsche taal, rabbijn S. Ph de Vries; Grammatica van het Bijbels Hebreeuws, Nat-Lettinga; www.hebrew-verbs.co.il;Hebrew with Pleasure, Edna Kadman (21).*
Zie ook: *www.teachmehebrew.com; www.tc.umn.edu*